

ЦИВІЛЬНЕ ТА ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

УДК 346.1

DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v4.2023.4>

Г. Б. Бабаджян

orcid.org/0000-0002-6048-8787*старший викладач кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права
Державного торговельно-економічного університету*

САМОРЕГУЛІВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ У ГОСПОДАРСЬКО-ТОРГОВЕЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. На шляху інтеграції України до Європейського Союзу важливою метою є створення ефективного правового механізму для регулювання господарсько-торгівельної діяльності. Доцільним є створення не тільки професійного бізнес середовища, а й врахування публічного інтересу та збалансування відповідальності при дотриманні прав споживачів.

Посилення ролі саморегулювання у господарсько-торгівельній діяльності стає особливо важливим у світлі глобальних тенденцій та потреби перегляду системи регулювання. Розвиток господарсько-торгівельної діяльності вимагає постійного оновлення механізмів контролю і нагляду, що досягається застосуванням саморегулювання та підвищення ефективності взаємодії між саморегулювними організаціями та державними регулюючими органами.

Прийняття нового закону з питань саморегулювання, зокрема щодо статусу саморегулювних організацій, вимагає аналізу новел правового регулювання, визначення місця та функціонального призначення саморегулювних організацій в господарсько-торгівельній діяльності.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Питанню особливостей функціонування саморегулювних організацій, їх правового статусу та регулювання присвячено роботи таких авторів, як О.М. Беяневич, О. Гончаренко, В. Добровольської, О. Кологойди, В. Кочина, Т. Кравцової, Н. Філатової, Д. Фішера, Дж. Шорта та ін. Однак, детального розгляду потребують питання ролі саморегулювних організацій (далі – СРО) у господарсько-торгівельній діяльності з огляду на те, що наразі законодавством України щодо таких організацій не визначено відповідного статусу як «саморегулювна організація». Однак з відповідними функціями діють організації у господарсько-торгівельній діяльності як громадські об'єднання, господарські асоціації тощо.

Метою статті є визначення особливостей функціонування та правового забезпечення саморегулювних організацій в господарсько-торгівельній діяльності.

Результати дослідження. Торгівля відіграє важливу роль в національній економіці, сприяючи формуванню економічного потенціалу України та задоволенню потреб споживачів у товарах та послугах.

Отримання Україною статусу країни-кандидата на членство в Європейському Союзі (далі – ЄС) передбачає необхідність створення умов для її інтеграції у внутрішній ринок ЄС, включаючи забезпечення принципу свободи руху товарів, а також подальше наближення національного законодавства до вимог законодавства ЄС.

Головними стратегічними цілями відповідно до Національної економічної стратегії на період до 2030 року, яка була затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року №179, є створення позитивного іміджу України як надійного торговельно-економічного партнера, забезпечення взаємовигідної торгівлі з країнами світу та досягнення розширеного доступу до зовнішніх ринків. Проте досягненню цих стратегічних цілей перешкоджають такі проблеми: застаріле законодавство, недосконалість правового захисту прав споживачів, особливо у сфері електронної торгівлі, неефективна система контролю на ринку оптово-роздрібної торгівлі, не належний захист національного товаровиробника та прав споживачів тощо.

Ю.В. Тищенко зазначає, що «В основному, світові торговельні зв'язки регулюються загальноприйнятими нормами, які формують юридичну базу для міжнародної торгівлі через міжнародну торговельну організацію. Угоди СОТ встановлюють так звані правила гри, які створюють умови для передбачуваності та стабільності міжнародної торгівлі завдяки конкретним обов'язкам, які покладаються на кожну державу-члена і супроводжуються відповідними правами» [1, с.17]. У цьому аспекті слід зазначити, що кожна держава визначає «правила гри» як для національних резидентів, так і для іноземних суб'єктів господарської діяльності, тому вони, кожен на своєму рівні, залучаються до реалізації державної політики і дотримання

обов'язків держави у міжнародних відносинах. Лібералізації торгівлі, вільний рух капіталів та послуг між країнами часто призводять до того, що економічно розвинені держави починають диктувати свої умови менш розвиненим, тому на рівні СОТ і передбачено низку запобіжників таким ситуаціям шляхом заборон дискримінації у торгівлі. Водночас держави прагнуть також захистити свої ринки від дешевих іноземних товарів, а методами пропонованими СОТ часто це не можна зробити, тому і залучаються приватні гравці – асоціації, фактично саморегульовані організації, які на недержавному рівні можуть встановлювати певні запобіжники для поставки дешевих іноземних товарів. Особливо такі нюанси актуальні у господарсько-торговельній діяльності. Україна має великий потенціал для покращення розвитку міжнародної торгівлі саме завдяки діяльності саморегульованих організацій, які є представниками відповідного бізнес-середовища.

Відповідно ч. 1 статті 263 Господарського кодексу України (далі – ГК України), господарсько-торговельною діяльністю визнається діяльність, яку здійснюють суб'єкти господарювання у сфері обігу товарів і спрямовану на продаж продукції виробничого та технічного призначення, а також товарів для народного споживання [2]. Ця діяльність також включає в себе допоміжні послуги, які сприяють реалізації цих товарів.

Згідно із ч. 1 статті 5 ГК України, правовий режим господарської діяльності в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин між суб'єктами господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів [2]. Тобто, головною метою державного регулювання господарської діяльності є забезпечення правового господарського порядку, у тому числі у господарсько-торговельній діяльності. О.М. Гончаренко зазначає, що «у деяких випадках втручання держави може бути необхідним і корисним, особливо для забезпечення правового господарського порядку, в разі наявності соціальних або економічних проблем, або коли самі учасники ринкових відносин не можуть вирішити виникаючі проблеми» [3, с.43].

При оптимальному вирівнюванні ступеня державного втручання можливі різні варіації залежно від наявності різних чинників або їх комбінації. При цьому враховуються особливості сфери, галузі, виду господарської діяльності, ступінь соціальної готовності суб'єктів до саморегулювання, нормативно-правове забезпечення правовідносин і багато інших аспектів.

У свою чергу О.А. Беяневич слушно підсумовує, що «Втручання держави в ринкові відносини, або, як кажуть сучасні терміни, державне регулю-

вання макроекономічних процесів, є єдиною альтернативою ринковому фундаменталізму на сучасному етапі. Це втручання повинно базуватися на принципах, закріплених у частині 2 статті 19 Конституції України...Оскільки державне регулювання включає в себе встановлення нормативних заборон і обмежень, важливим стає принцип пропорційності для оцінки обґрунтованості цих обмежень у свободі підприємницької діяльності, які впроваджує держава» [4, с.7-8]. Прикладом нормативних обмежень можуть слугувати правила конкуренції на ринку, щодо яких наразі гостро стоїть питання їх адвокатування. Адвокатування конкуренції здійснюється через механізми, що не відносяться до системи антимонопольного примусу, і розвивається на основі інформування та роз'яснення суб'єктам ринку переваг конкуренції [5, с.157-159]. Глобалізація міжнародних торговельних відносин призводить до необхідності впровадження комплексних програм захисту конкуренції та уніфікації норм як на рівні окремих держав, так і на рівні союзів. Наразі особливо актуальним є питання взаємовпливу та взаємодії торговельної та конкурентної політики [6]. Водночас і саме адвокатування конкуренції може провадитися суб'єктами бізнесу і у цьому разі воно слугує інструментом саморегулювання.

«Саморегуляція – це спосіб управління, який передбачає мінімальне втручання держави, і учасники (за своїм вибором) визначають правила для відповідної діяльності, контролюють їх дотримання та використовують конкретні методи для впливу на порушників. Державне регулювання не виключається – навпаки, воно може виявлятися в різних формах, залежно від застосованих засобів саморегулювання та інших підходів» [7, с.11-12].

Інтеграція СРО в національне галузеве законодавство відбувалася досить швидко, але не завжди послідовно, що призвело до їх сприйняття вітчизняною правовою наукою як щось особливе. Тому виникає серйозна проблема у правовій кваліфікації таких організацій, визначенні їх місця у системі юридичних осіб і розмежуванні характерних ознак, що властиві цим організаціям.

Термін «саморегульована організація» (self-regulatory organization) вперше з'явився в американському законодавстві під час реалізації Нового курсу Т. Рузвельта. В цей час створення таких організацій було передбачено Законом про ринок цінних паперів (Securities Exchange Act of 1934). Згідно з цим законом, статус саморегульованої організації мали право отримувати національні фондові біржі, асоціації учасників ринку цінних паперів, зареєстровані клірингові агентства та муніципальне правління з регулювання ринку муніципальних цінних паперів [8, с. 17-18].

Проблемам визначення правового статусу СРО у вітчизняній науці присвячено не так багато наукових досліджень. Враховуючи зарубіжний досвід, можна зробити висновки щодо унікальності правового регулювання статусу саморегульованих організацій у провідних країнах світу.

О.М. Гончаренко зазначає, що сьогодні мета і завдання СРО значно відрізняються, залежно від можливості делегування повноважень і, в першу чергу, від критерію первинної реєстрації організації. Ще одним суттєвим аспектом є здійснення СРО як публічних, так і приватних функцій, які нерозривно пов'язані з першим. У відповідності до сучасних реалій, міжнародних стандартів і зарубіжного досвіду, СРО практично зобов'язані виконувати та реалізовувати певні публічні обов'язки та завдання разом зі своєю основною приватною метою [9, с. 147].

Як вказують В.Е. Беяневич та О.А. Беяневич, результативність застосування права значною мірою залежить від ясності та повноти правового регулювання, іншими словами, від того, наскільки добре дотримуються вимоги щодо ясності і чіткості при формуванні та прийнятті правових норм на початковому етапі їх розробки [10, с. 32]. У цьому аспекті слушною є думка О.В. Медведчук про те, що на сучасному етапі розвитку України діюча законодавча база дозволяє створювати саморегульовані організації для таких видів професійної і господарської діяльності, як діяльність на оптових ринках сільськогосподарської продукції, сільськогосподарська дорадча діяльність, діяльність на оптових ринках; аудиторська діяльність, оцінна діяльність, оцінювання земель, землеустрій, архітектурна діяльність; професійна діяльність на ринку цінних паперів; адвокатська діяльність, нотаріальна діяльність, діяльність арбітражних керуючих; адміністрування недержавних пенсійних фондів; діяльність кредитних спілок, страхова діяльність, організація формування та обігу кредитних історій; туризм, діяльність на ринку електричної енергії; діяльність організацій чи об'єднань роботодавців [11, с.178 -179]. Сутність саморегулювання полягає у регулюванні відносин в певних сферах економічної діяльності на основі самоорганізації, без прямого втручання держави [12, с.171].

Проте виявляється досить поширеною модель ринку, в якій взагалі відсутні саморегульовані організації. До таких країн можна віднести Австралію, Австрію, Бельгію, Бразилію, Угорщину, Німеччину, Індію, Іспанію, Данію, Тайвань, Туреччину, Швецію та Швейцарію. Країни з єдиною саморегульованою організацією включають Нову Зеландію та Польщу. У свою чергу США, Канада, Японія і Норвегія служать прикладами країн з численними саморегульованими організаціями.

Чинна Концепція реформування інституту саморегулювання в Україні, (далі – Концепція) закріпила положення, що регулювання притаманний високий рівень ефективності [13]. Дієва практика застосування СРО цілком узгоджується із внутрішніми процесами в нашій державі, пов'язаними з децентралізацією влади та дерегулюванням підприємництва.

Відсутність нормативного забезпечення, неадекватність чинної нормативно-правової бази, наявність певних прогалів у вітчизняній пов'язаній із регулюванням діяльності СРО, призводить до так званого «стихійного саморегулювання», яке О.М. Гончаренко визначає як таке, що виникає внаслідок відсутності відповідних правових норм та будь-якого контролю з боку держави [14, с. 70]. З даною думкою варто погодитись, адже стихійне саморегулювання виникає внаслідок відсутності рамкових обмежень з боку держави. Саморегулювання господарсько-торгівельної діяльності – це не відсутність державного регулювання, а регулювання самими учасниками, з їх професійної точки зору, враховуючи нормативні заборони і обмеження з боку держави. Таке саморегулювання може виявитися навіть більш складним у аспекті регулювання, оскільки бізнес-середовище краще знає усі проблеми ведення відповідної діяльності та буде намагатися до більш чіткого визначення правил на ринку, що може призвести навіть до зарегульованості.

Україна йде шляхом звуження сфери державного регулювання та розширення саморегулювання в тій чи іншій галузі. Саморегулювання господарсько-торгівельної діяльності може бути результатом або наслідком дерегулювання.

Benjamin Edelman та Damien Geradin використовують термін «стихійне дерегулювання» (з англ. spontaneous deregulation) та зазначають, що такі успішні компанії як Airbnb, Uber та YouTube здійснюють свою діяльність на принципі власних правил гри – іншими словами опираючись на «стихійне дерегулювання». «Стихійне дерегулювання» відбувається дедалі швидше і в дедалі більшій кількості галузей. Автори зазначають, коли державне регулювання є надмірним та застарілим суб'єкти господарювання застосовують власні способи захисту регулювання [15].

Але, з цим дослідженням важко погодитись, адже виникає питання, як та яким чином суб'єкти господарювання можуть взяти на себе таку державну функцію як дерегулювання?

Вчені зазначають, що державі передаються лише ті економічні функції, які не можуть ефективно виконувати самі виробники та інші суб'єкти ринкових відносин оптимального поєднання адміністративно-правових та економічних важелів. Дерегулювання перебуває у пря-

мій залежності від державного регулювання, оскільки необхідність у дерегулюванні виникає саме у разі перевищення рівня регулювання, прийнятного для нормального функціонування ринку [16, с. 147].

Отже, у випадку саморегулювання самі суб'єкти господарювання створюють певні кордони та правила для самих себе, опираючись на принцип «дозволено все, що не заборонено». Тобто суб'єкти господарювання діють у межах (рамках), попередньо створених та дозволених державою.

Знову акцентуємо увагу на тому, що недостатність державного регулювання є перешкодою для забезпечення необхідного фундаменту для прийняття СРО як дієвих та перспективних організацій регулювання господарської та іншої професійної діяльності.

Офіційно, на рівні національного законодавства в Україні визнані СРО в таких сферах як: оціночна діяльність, оцінка земель, землеустроїв, архітектурна діяльність, діяльність на оптових ринках сільськогосподарської продукції, сільськогосподарська дорадча діяльність, професійна діяльність на ринку цінних паперів, діяльність арбітражних керуючих, адміністрування недержавних пенсійних фондів, діяльність кредитних спілок, страхова діяльність, організація формування та обігу кредитних історій, туризм, діяльність на ринку електричної енергії, діяльність організацій/об'єднань роботодавців. Чинні підзаконні нормативно-правові акти, котрі прийнято у розвиток законів у визначених сферах, лише фрагментарно передбачають проведення нагляду та контролю за діяльністю СРО та лише у разі наявності офіційних СРО на певному ринку, сфері, галузі, виді діяльності [13].

У Верховній Раді зареєстровано законопроект, спрямований на поліпшення правового регулювання функціонування саморегульованих організацій. Проект Закону реєстр. № 7025 від 08.02.2022 р. встановлює основні принципи створення, реєстрації, функціонування та ліквідації саморегульованих організацій, включаючи аспекти ведення реєстру їх членів, фінансування та взаємовідносини між саморегульованими організаціями і державними установами тощо.

Станом на зараз, є матеріали у вигляді проєктів законів, а саме проєкт Закону України «Про саморегульовані організації» від 18.12.2018 року, розробленого іще тоді діючим Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, проєкт Закону України «Про саморегулювання господарської та професійної діяльності» від 17.12.2019 року та проєкт Закону України «Про саморегулювання господарської та професійної діяльності» від 15.10.2020 року

Матеріали стосуються основних принципів створення, реєстрації, функціонування та ліквідації саморегульованих організацій, включаючи аспекти ведення реєстру їх членів, фінансування та взаємовідносини між саморегульованими організаціями і державними установами, тощо. Безсумнівно, існує потреба у прийнятті або доповненні законодавства та закріпленні положень, котрі налагодять процеси, пов'язані зі створенням, реєстрацією, діяльністю та припиненням діяльності СРО на загальному рівні, незалежно від сфери та виду діяльності.

Щодо українського законодавства, то визначення саморегульованих організацій містяться в законах «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про інститути спільного інвестування», «Про кредитні спілки», «Про недержавне пенсійне забезпечення». Водночас відсутнє належне нормативне врегулювання порядку створення та діяльності СРО у сфері оптової та роздрібною, а також господарсько-торговельної діяльності загалом.

О.М. Гончаренко загалом позитивно оцінюючи наміри щодо прийняття базового закону про діяльність саморегульованих організацій та окремих галузевих, зазначає, щодо потреби внесення змін до Господарського кодексу України. Авторка вважає, що такі зміни в нормативно-правовому акті допоможуть створити єдиний комплексний підхід на рівні законодавства щодо саморегулювання та функціонування саморегульованих організацій. Тому, варто розглянути можливість доповнення Господарського кодексу України новою Главою 2-1, яка б називалася «Основні принципи саморегулювання та ролі саморегульованих організацій у сфері господарювання» [17, с.121-122].

Дійсно, законодавець передбачає утворення СРО для певних видів і закріплює основні вимоги для реалізації їх функцій та завдань, проте це не означає, що заборонено функціонувати іншим організаціям, сфера діяльності яких не передбачена законодавством. Знову слугуючи принципу «дозволено все, що не заборонено», СРО у сфері господарсько-торговельної діяльності можуть існувати, та безпосередньо провадити свою діяльність.

Всупереч недостатньому державному регулюванню в Україні СРО створюються за моделлю громадських організацій, або професійних об'єднань які проходять обов'язкову реєстрацію як громадської організації, а деякі так і залишаються громадськими організаціями, які представляють та захищають інтереси суб'єктів господарювання. В цьому випадку існує потреба в створенні чіткого механізму надання громадським організаціям статусу СРО. Але відрізнити

статусних СРО від інших невідприємницьких організацій буде саме сфера їх діяльності – упорядкування економічної діяльності.

Наука визначає наступні моделі саморегулювання у державах: добровільне, делеговане та змішане. При добровільному саморегулюванні, статус СРО отримують громадські організації, рівень контролю зі сторони держави за організацією як за СРО буде мінімальним.

У разі якщо СРО є безстатусною, то контроль буде відповідно здійснено у загальному порядку як до громадського об'єднання або ж господарської асоціації, або у визначеному законом порядку до відповідної організації: палати, торгово-промислової палати, біржі тощо [17].

Як зауважують науковці, однією із ознак СРО є об'єднання учасників певної професійної спільноти та/або виду, галузі, ринку та сфери господарської діяльності [18, с. 111-112]. Причому, важливим аспектом є вибір спільного так ключового напрямку діяльності, що в подальшому послугує об'єднуючим критерієм спільноти.

До прикладу, до ключових напрямків відповідно до Звіту про діяльність за підсумками 2021 року, опублікованих на офіційному сайті Асоціації ритейлерів України, яка позиціонує себе як профільне об'єднання гравців ринку роздрібною торгівлі та компаній, безпосередньо пов'язаних з ритейлом входили: розробка та вдосконалення законів та нормативно-правових актів, що впливають на галузь ритейлу; налагодження міжнародних зв'язків в сфері ритейлу; послаблення карантинних обмежень для ритейлерів та торгово-розважальних центрів, тощо.

Ваговими були підсумки за 2020 рік, адже Асоціації ритейлерів України створила окремий GR-напрямок (Government Relations), що був створений заради: комунікації та співпраці з органами державної влади: Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, іншими міністерствами; формування та озвучення загальної позиції ритейлу, участь в розробці законопроектів та інших нормативних актів (проектів законів «Про захист прав споживачів», «Про основні засади торговельної діяльності харчовими продуктами», «Про основні засади державного нагляду та контролю»); узгодження позицій щодо імплементації касових апаратів (РРО); співпраця з бізнес-асоціаціями, тощо.

Після встановлення правового режиму дії воєнного стану на території України, діяльність Асоціації спрямована на організацію проведення різних благодійних форумів, самітів, офлайн та онлайн зустрічей, звіти про діяльність за 2022 та 2023 рік відсутні [19].

У господарсько-торговельній діяльності функціонують різноманітні організації залежно від відповідного напрямку: оптова-роздрібна

торгівля відносно продуктів харчування (риби, м'яса, сирів, кави або ж узагалі сукупності певних продуктів та інше), торгівля сільськогосподарськими товарами, торгівля промисловими товарами тощо. При чому, за назву у таких організацій використовують слово «Асоціація», хоча це номінальна назва, а не показник юридичного статусу, як правило. Наприклад: Асоціація виробників традиційних закарпатських сирів, Асоціація виробників молока, Асоціація «М'ясної галузі», Асоціація «Оператори ринку медичних виробів», Асоціація учасників ринку вікон і фасадів, Насіннева асоціація України та ринок насіння, Асоціація чизмонгерів і сирних сомельє тощо. Організаційно-правовою формою таких асоціацій є господарська асоціація, громадська організація або громадська спілка.

Висновки. Отже, офіційний статус країни-кандидата на членство в ЄС покладає необхідність наближення національного законодавства до вимог законодавства ЄС, у тому числі щодо правового забезпечення саморегулювання та діяльності СРО у господарсько-торговельній діяльності.

Проблеми, які виникають у діяльності саморегулювальних організацій, залишаються нерозв'язаними через відсутність єдиних законодавчих засад, які б з однієї сторони стандартизували порядок створення, діяльності припинення таких організацій, а з іншої – дозволили би врегулювати той чи інший ринок, галузь, вид господарської діяльності враховуючи особливості їх функціонування.

Відсутнє належне нормативне врегулювання порядку створення, існування, припинення діяльності СРО у сфері оптової та роздрібною торгівлі, а також господарсько-торговельної діяльності загалом. СРО у сфері господарсько-торговельної діяльності можуть існувати та безпосередньо провадити свою діяльність в різних організаційно-правових формах як то господарська асоціація, громадська організація або громадська спілка.

Для того, щоб державне регулювання було ефективним та підтримане бізнесом у сфері господарсько-торговельної діяльності потрібно продовжувати розвивати діяльність саморегулювальних організацій, наділяти їх, за необхідності, делегованими повноваженнями.

Література

1. Тищенко Ю.В. Угоди світової організації торгівлі: способи тлумачення. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*, 2021. № 4. с.17-25.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 09.09.2023).

3. Гончаренко О.М. Державне регулювання та саморегулювання господарської діяльності: пошук балансу. *Підприємництво, господарство і право*. №3, с. 42-43.

4. Беяневич О.А. Принцип пропорційності у господарському праві. *Економіка та право*, 2019. № 1(52). с. 7-8.

5. Черненко О.А. Адвокатування конкуренції та сучасні інформаційні технології. *Приватне право і підприємництво*. Вип. 20, 2020 р. / Редкол.: Крупчан О. Д. (гол. ред.) та ін. К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2020. с.157-159.

6. O. Bakalinska, O. Honcharenko, T. Kaptsova, H. Babadzhanian (2022). Advocacy of Competition in the World and Ukraine: Comparative Characteristics. *Access to Justice in Eastern Europe*. URL: https://ajee-journal.com/upload/attaches/att_1666364941.pdf

7. Babadzhanian H. The concept of self-regulation of economic and trade activities. *Entrepreneurship, Economy and Law*, 2022. №1, С. 11–16.

8. Філатова Н.Ю. Саморегулівні організації як суб'єкти цивільного права: монографія. *Право*. 2016. С. 240.

9. Гончаренко О. М. Питання мети, функцій та завдань саморегулівних організацій. *Часопис Київського університету права*, 2018. № 3. С. 146-150.

10. Беяневич В.Е., Беяневич О.А. Наукові висновки щодо застосування норм права та судова практика Верховного Суду 2018-2020 років. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 460 с.

11. Медведчук О. В. Державне управління. Інвестиції: практика та досвід. Київ, 2018. № 13. С. 98-102.

12. Мазаракі Н. А. Медіація в Україні як соціальний та правовий інститут. *Часопис Київського університету права*. 2018. №3, С.169-173.

13. Концепція реформування інституту саморегулювання в Україні: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 308-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/308-2018-%D1%80#Text>

14. Гончаренко О.М. Види саморегулювання господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 68–72.

15. Edelman Benjamin, and Damien Geradin. Spontaneous Deregulation: How to Compete with Platforms That Ignore the Rules. *Harvard Business Review* 94. (April 2016). №. 4. р. 80–87.

16. Сергійко О. В. До питання дерегулювання підприємницької діяльності. *Приватне право і підприємництво*. 2016. Випуск 16. С. 145–149.

17. Гончаренко О.М. Конституційні засади обмеження саморегулювання господарської діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2018. Випуск 50. Том 1. С. 120–123.

18. Гончаренко О.М. Актуальні питання правового статусу саморегулівних організацій в Україні. *Підприємництво, господарство і право*, 2018. №12. С. 109-114.

19. Офіційний сайт Асоціації рітейлерів України. URL: <https://rau.ua/aboutus/> (дата звернення: 21.09.2023).

Анотація

Бабаджян Г. Б. Саморегулівні організації у господарсько-торговельній діяльності. – Стаття.

У статті визначені особливості функціонування та правового забезпечення саморегулівних організацій

в господарсько-торговельній діяльності. Зазначено, що офіційний статус країни-кандидата на членство в ЄС покладає необхідність наближення національного законодавства до вимог законодавства ЄС, у тому числі щодо правового забезпечення саморегулювання та діяльності СРО у господарсько-торговельній діяльності. Встановлено, що чинне національне законодавство є недосконалим та фрагментарним, що обмежує порядок створення, існування та припинення діяльності для певних саморегулівних організацій. Доведено, що незважаючи на існування прогалів у національному законодавстві, саморегулівні організації у сфері оптової та роздрібною торгівлі, а також господарсько-торговельної діяльності можуть існувати та безпосередньо провадити свою діяльність. Визначено, що у випадку саморегулювання самі суб'єкти господарювання створюють певні кордони та правила для самих себе, опираючись на принцип «дозволено все, що не заборонено». Акцентовано увагу на тому, що саморегулівні організації створюються за моделлю громадських організацій, або професійних об'єднань, а тому виникає потреба в створенні механізму розмежування їх функцій. Зазначено, що існує потреба у прийнятті або доповненні законодавства та закріпленні положень, котрі налагодять процеси, пов'язані зі створенням, реєстрацією, діяльністю та припиненням діяльності СРО на загальному рівні, незалежно від сфери та виду діяльності. Проте слугуючи принципу «дозволено все, що не заборонено», саморегулівні організації у сфері господарсько-торговельної діяльності можуть існувати, та безпосередньо провадити свою діяльність.

Ключові слова: саморегулівні організації, саморегулювання, господарсько-торговельна діяльність, господарська діяльність, торгівля.

Summary

Babadzhanian H. B. Self-regulatory organizations in economic and trade activities. – Article.

The article identifies the peculiarities of functioning and legal support of self-regulatory organizations in economic and commercial activities. It is noted that the official status of a candidate country for EU membership imposes the need to approximate national legislation to the requirements of EU legislation, including the legal support for self-regulation and activities of SROs in economic and commercial activities. It is established that the current national legislation is imperfect and fragmented, which restricts the procedure for establishment, existence and termination of activities for certain self-regulatory organizations. It is proved that despite the existence of gaps in national legislation, self-regulatory organizations in the field of wholesale and retail trade, as well as economic and commercial activities can exist and directly carry out their activities. It is determined that in the case of self-regulation, business entities themselves create certain boundaries and rules for themselves, based on the principle of "everything that is not prohibited is permitted". The author emphasizes that self-regulatory organizations are created on the model of public organizations or professional associations, and therefore there is a need to create a mechanism for separating their functions. It is noted that there is a need to adopt or amend legislation and enshrine provisions that will establish processes related to the establishment, registration, operation and termination of SROs at the general level, regardless of the scope and type of activity. However, serving the principle "everything that is not prohibited

is permitted", self-regulatory organizations in the field of economic and commercial activities may exist and directly carry out their activities.

Key words: self-regulatory organizations, self-regulation, economic and commercial activity, economic activity, trade.